

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ

Кедич І.М.

Ковельський медичний коледж

Фармацевтична освіта — система підготовки та вдосконалення провізорів, фармацевтів і науково-педагогічних фармацевтичних кадрів. Це — рівень професійної кваліфікації працівника, отриманий у навчальних закладах I–IV рівнів акредитації на базі повної (або неповної) середньої освіти, що підтверджений відповідним дипломом, який дозволяє займатися діяльністю, пов’язаною з ліками (виготовленням, зберіганням, відпуском тощо). Ліки — це особливий продукт, з яким мають працювати високоосвічені фахівці.

Фармацевтична освіта в Україні згідно з міжнародними стандартами має відповідати пріоритетам ХХІ ст.: формування в суспільстві поваги до професії, посилення значущості фармацевтичної галузі через якість підготовки висококваліфікованих кадрів, безперервне вдосконалення змісту освіти, запровадження нових технологій та форм освіти, адаптація до європейських стандартів та участь у розробленні основ євроінтеграції вищої фармацевтичної освіти України. Фармація, яка постійно розвивається як самостійна галузь у системі охорони здоров’я, вимагає якісної підготовки кадрів за всіма напрямками фармацевтичної діяльності.

Модернізація вищої освіти в Україні, зокрема, гармонізація вищої фармацевтичної освіти відповідно до основних положень Болонської декларації, зумовлюють забезпечення відповідності та можливості академічного визнання кваліфікацій і компетенції на європейському та міжнародному рівнях. Одним з основних завдань Проекту “Налагодження освітніх структур”, що спрямований на реалізацію цілей Болонської декларації з урахуванням досвіду в рамках програм “ЕРАЗМУС” і “СОКРАТЕС”, є “визначення точок конвергенції і вироблення загального розуміння змісту кваліфікацій за рівнями у термінах (визначеннях)

компетенції та результатів навчання". У багатьох публікаціях вітчизняних і зарубіжних авторів, що присвячені компетентному підходу, спостерігається інноваційний, дослідницький підхід. Але проблема компетентного підходу в системі фармацевтичної освіти є малодослідженою. Перш за все, що розуміють під компетенцією. Серед відомих міжнародних організацій, що працюють у сфері освіти і вивчають проблеми, пов'язані з появою компетентно - орієнтованої освіти, можна назвати такі: ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів.

Приходько В.М., досліджуючи методи комунікативної компетенції фахівців, зазначає, що будь-який фахівець повинен володіти різноманітними навичками міжособистісного спілкування, а саме: ефективно говорити й слухати під час спілкування; налагоджувати комунікативний контакт з іншими людьми; орієнтуватися в особливостях партнера у спілкуванні; спостерігати, розуміти та застосовувати невербальну мову ; запобігати та долати перепони у взаєморозумінні тощо. Притаманність особистості важливих компетенцій може дати їй можливості орієнтуватися у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, здобутті освіти протягом життя. Саме набуття студентами знань, умінь та навичок спрямоване на формування їх компетентності. Тому компетентність і шляхи її формування слід розглядати як результат навчання. За визначенням експертів країн Європейського Союзу, поняття "компетентність" слід розглядати як здатність застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях. Компетентність – поняття, що логічно походить від ставлень до цінностей та від умінь, знань до умінь. За визначенням Ісака Фруміна, компетентний підхід – це спроба дати відповідь на запитання, чому і як навчати. В освіті компетентний підхід реалізується як ключові компетентності; загальні предметні вміння; прикладні предметні вміння; життєві навички.

Отже, компетенції – це інтегрована цілісність знань, умінь і навичок, що забезпечують професійну діяльність, це здібність людини здійснювати практичну діяльність. Професійна компетентність є інтегрованим, комплексним явищем і поєднує знання, уміння та навички, здатності особистості, показники загальної культури, вміння виконувати професійні обов'язки. Активно ведуться дискусії серед працівників практичної фармації, які професійні обов'язки сучасних фахівців. Це пояснюється, за словами провідного спеціаліста в галузі фармації Андрія Пешковського, тим, що сфера діяльності щодо розробки і виробництва лікарських препаратів, контроль їх якості, збут, розподіл, вибір і раціональне використання лікарських засобів, а також державне регулювання фармацевтичного ринку ускладнилося. Виникає суттєва проблема фальсифікації лікарських препаратів, що потребує певної переорієнтації системи контролю якості і водночас кадрової підготовки фахівців.

За вимогами Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), зроблено акцент на необхідність суттєво змінювати оволодіння глибокими фаховими знаннями з фармації, на вдосконалення особистісних якостей, які поряд з набутими професійними вміннями та навичками дозволяють фахівцеві зайняти належне місце серед працівників системи охорони здоров'я. Виходячи з рекомендацій VII Наради з проблем фармацевтичної освіти ВООЗ, що відбулася 17–18 червня 2002 р., зазначено, що існують суттєві розбіжності в різних країнах щодо кваліфікацій, термінів і змісту навчання. У більшості країнах не входять до освітньо-професійної підготовки такі дисципліни, як клінічна фармація, навички проведення наукових досліджень, виготовлення ліків в умовах аптеки, управління колективом, забезпечення якості тощо. Такими знаннями й вміннями повинні володіти всі фармацевти і провізори. Аналіз змісту підготовки фахівців для фармацевтичної галузі засвідчує, що професійна підготовка не передбачає формування навичок володіння комп'ютером, професійна робота в різних секторах фармацевтичної діяльності; знання фармакоекономіки; розробка методичних матеріалів,

система реєстрації лікарських засобів, концепції первинної медико-санітарної допомоги, управління кадрами та фінансами, організаційне керівництво фармацевтичною діяльністю тощо.

За результатами проведених досліджень і вимогами ВООЗ, до професійних компетенцій фармацевтів і провізорів можна віднести: надання фармацевтичної допомоги будь-якій людині, що її потребує; знання, вміння й навички з професійної області; комунікативні вміння й навички, здатність вести бесіду, спілкуватись з відвідувачами аптечних закладів тощо. На думку експертів ВООЗ, необхідно передбачити в навчальних планах дисципліни та практику, які передбачали б роботу в поліклініках, зокрема і сільській місцевості, лікарську допомогу, терапевтичну практику, управління лікарським забезпеченням, раціональне використання лікарських засобів тощо. На державному рівні визначення кваліфікацій для освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр” і “магістр” зі спеціальностей напряму “Фармація” і первинних посад повинні вирішувати Міністерство охорони здоров’я, Міністерство освіти і науки та Міністерство праці і соціальної політики. Визначення компетенції є важливим на цьому етапі і вирішувати його треба спільно з випускниками та роботодавцями, щоб захистити випускника на ринку праці. Пропозиції щодо поліпшення плану базового навчання зроблені на підставі аналізу професійних і функціональних обов’язків фармацевтів майбутнього. На підставі цього буде розроблено новий галузевий стандарт для освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавр і магістр, модель підготовки фахівців відповідно до Концепції реформування вищої фармацевтичної освіти. Міжнародні стандарти передбачають, що сучасна аптека повинна здійснювати такі види діяльності: діяльність, яка пов’язана з пропагандою здорового способу життя і профілактикою захворювань; з постачанням, використанням лікарських засобів і товарів медичного призначення. Така діяльність може здійснюватися як в аптекі, так і лікувальних установах; що пов’язана з самолікуванням, включаючи поради щодо раціонального використання препаратів для лікування недугів, які

можуть успішно бути ліквідовані самолікуванням; яка пов'язана з впливом на раціональне прописування і використання лікарських засобів. Неможливо, та й немає необхідності переробляти повністю навчальний план, оскільки є вітчизняний багаторічний досвід підготовки фармацевтичних кадрів і позитивні національні надбання, але суттєві зміни необхідні.

Основними вимогами щодо змісту освіти є такі:

1. Базова фармацевтична освіта повинна базуватися на знаннях, навичках і світогляді майбутнього фармацевта;
2. Проблематично орієнтоване фармацевтичне навчання;
3. Перегляд навчальних планів, змісту навчання;
4. Поліпшення якості обслуговування пацієнтів аптек;
5. Необхідно розвивати багатопрофільне (мультидисциплінарне) викладання і навчання, оскільки вони будуть вирішувати роль майбутніх фармацевтів;
6. Фармацевтична практика, клінічна фармація і аспекти суспільної охорони здоров'я матимуть важливе значення для додипломного і післядипломного навчання.

Формування результатів у термінах компетенції досягається порівнянням і співставленням освітніх систем, структур і змісту навчання. За рекомендаціями експертів ВООЗ, необхідно передбачити в навчальних планах дисципліни практику, яка передбачала б роботу в поліклініках, зокрема сільській місцевості, лікарську допомогу, терапевтичну практику, управління лікарським забезпеченням, раціональне використання лікарських засобів тощо.

Відповідно до вимог щодо професійної компетенції рекомендовано вжити таких заходів: реформування системи вищої фармацевтичної освіти відповідно до вимог Болонської декларації та потреб ринку; створення сучасних освітніх програм, спрямованих на формування професійної компетенції фармацевтичних кадрів, що відповідають сучасним умовам праці.

Важливими заходами є встановлення зв'язків з іншими працівниками охорони здоров'я з питань зміщення здоров'я багатьох людей, профілактика і попередження зловживання і неправильного застосування лікарських засобів; професійна оцінка рекламних матеріалів на лікарські засоби та іншу медичну продукцію; залучення на всі стадії клінічних випробувань лікарських засобів тощо. Для формування необхідних особистісних якостей випускника вищого навчального закладу необхідно: усвідомлення мотивації постійного підвищення рівня професійної компетенції, розкриття своїх творчих здібностей і можливостей, володіння вміннями приймати рішення і нести за них відповідальність; бути здатними до рефлексії по відношенню до своєї діяльності, регулювати свій емоційний стан і поведінку, усвідомлювати потребу у постійному самовдосконаленні.

Висновок: реалізація компетентного підходу у професійній освіті буде сприяти досягненню головної мети – підготовці кваліфікованого спеціаліста, який вільно володіє своєю професією, здатного ефективно працювати на рівні світових і європейських стандартів, готового до постійного професійного росту, соціальної і професійної мобільності.

Література

1. Вища освіта і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2004. [c.384].
2. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід до формування змісту середньої освіти: досвід зарубіжних країн. –[c.6].
3. Quality education and competencies for life/Workshop3 /Background Paper. – 2004p.
4. Приходько В.М. Методи формування комунікативної компетенції фахівців / Проблеми безперервної освіти в сучасних умовах соціально-економічного розвитку України. Зб. наук. праць, 2004р. – [c.142–146].
5. Фрузин Исак. Компетентносный подход как естественный этап обновления содержания образования. / EUREKANET, RU.